

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра англійської філології та лінгводидактики

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету іноземної та
слов'янської філології

Андрій КОВАЛЕНКО

«29» серпня 2024 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СУЧАСНІ КРОС-КУЛЬТУРНІ КОМУНІКАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ
ПРОЦЕСІ**

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська))

Спеціалізація: 014.021 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література)

Освітня програма Середня освіта (Англійська мова і література)

Мова навчання **англійська**

Погоджено

науково-методичною комісією

факультету іноземної та

слов'янської філології

«29» серпня 2024 р.

Голова

Громова Н.В., к.пед.н., доц.

Суми - 2024

Розробники:

Козлова Вікторія Вікторівна кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри англійської філології та лінгводидактики

Протокол № 1 від «29» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри
Подосиннікова Г.І., к.пед.н., доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	бакалавр	вибіркова	
		Рік підготовки:	
1-й		1-й	
Семестр			
1-2-й		1-2-й	
Лекції			
20 год.		4 год.	
Практичні, семінарські			
28 год.		6 год.	
Лабораторні			
год.		год.	
Самостійна робота			
100 год.		138 год.	
Консультації:			
2 год.	2 год.		
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин -150			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Сучасні крос-культурні комунікації в освітньому процесі» вибіркоким компонентом Освітньо-Професійної Програми Середня освіта (Англійська мова і література) другого рівня вищої освіти Спеціальність: 014 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська)).

Навчальна дисципліна спрямована на формування у здобувачів здатності до ефективної взаємодії в полікультурному середовищі в контексті глобалізаційних тенденцій при реалізації освітньої діяльності. Завданням дисципліни є сформулювати уявлення про сучасні підходи до інтерпретації вербального та невербального коду в умовах діалогу культур в освітньому процесі, надати студентам цілісну систему знань про основні теорії крос-культурного спілкування, типи культур, стилі й моделі міжкультурної взаємодії, професійну адаптацію до особливостей різних культур. У результаті вивчення цієї дисципліни студенти зможуть оцінювати потенційні комунікативні ризики міжкультурної взаємодії, планувати свої дії з урахуванням крос-культурних відмінностей, ефективно спілкуватися з представниками різних культур, а також продемонструвати результати власних крос-культурних комунікаційних досліджень у вигляді доповідей, презентацій, інтелект-карт. Навчальна дисципліна також покликана сприяти виробленню навичок теоретичного осмислення соціокультурної та міжкультурної взаємодії, здатності до аналізу та узагальнення інформації. Метою навчального курсу є формування міжкультурної компетентності, набуття студентами необхідних знань про різні народи та культури з метою уникнення міжетнічних і міжкультурних конфліктів, ознайомлення з основними засадами, категоріями, концепціями та напрямками міжкультурної комунікації, виховання у студентів усвідомлення особливостей рідної культури та неповторності інших культур, формування особистості, здатної ефективно спілкуватися з представниками інших культур, успішно долати бар'єри і конфлікти спілкування.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення дисципліни є освоєння дисциплін з циклу загальної підготовки та наявність знань, навичок та вмінь, отриманих під час вивчення дисциплін професійної підготовки. Навчальна дисципліна «Сучасні крос-культурні комунікації в освітньому процесі» має тісний зв'язок із дисциплінами: «Сучасна методика навчання іноземних мов і культур у закладах середньої освіти», «Методика викладання іноземних мов і

культур у закладах вищої освіти», «Практика англійського усного мовлення та міжкультурної професійної комунікації».

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути такі результати навчання:

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	Вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань.
В	Вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці.
С	Недостатньо повне засвоює навчальний матеріал, намагається застосовувати знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці. засвоєння матеріалу
Д	Володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знайомий з основними поняттями навчального

	матеріалу.
E	Частково володіє навчальним матеріалом, не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації має елементарні нестійкі навички виконання завдання
F	Має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допускається суттєві помилки.
FX	Не володіє навчальним матеріалом

Розподіл балів для заліку

Поточний контроль								Разом	Сума
Розділ 1									
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	70	100

Поточний контроль									
5	5	10	10	10	10	10	10		
Контроль самостійної роботи									
3	3	3	3	3	3	3	9	30	

Т 1.Т 2 ... Т 8 – теми

4.1.Критерії оцінювання під час аудиторних занять.

4.1.1.Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на семінарських заняттях

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Студент у повному обсязі викладає вивчений матеріал, дає правильні визначення понять, вільно послуговується науковою термінологією, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтувати свої судження, застосувати знання практично, навести свої приклади, опрацював різні джерела інформації і творчо використав їх при відповіді, виявляє здатність до оригінальних рішень, та вміння аргументовано висловлювати свою точку зору.
4 бали	Студент добре знає теоретичний матеріал, дає визначення понять, може обґрунтувати свої судження, може систематизувати набуті знання, володіє матеріалом при вирішенні практичних завдань. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки
3 бали	Студент відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки. Викладення матеріалу не в повному обсязі, неглибоке володіння теоретичним та практичним матеріалом без аргументації своїх висновків, без наведення своїх прикладів
2 бали	Студент достатньо не володіє навчальним матеріалом, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань. Значна кількість помилок.
1 бал	Студент не в змозі викласти зміст більшості питань теми та

	курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

4.1.2.Критерії оцінювання самостійної роботи:

3 бали Завдання повністю виконані без будь яких помилок.

2 бали Завдання виконані не повністю і з помилками.

1 балів Завдання виконані не повністю і зі значними помилками.

0 балів Завдання не виконані.

4.1.3.Критерії оцінювання під час підсумкового контролю.

Залік отримує студент, який виконав усі види завдань, визначені у робочій програмі навчальної дисципліни й має достатню кількість балів (60 балів).

4.1.5. Критерії оцінювання індивідуальних завдань.

Критерії оцінювання проекту з мультимедіа презентацією

№	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1	Відповідність змісту доповіді заявленій темі, її цілісність та композиційна гармонійність, релевантність висновків.	2
2	Ступінь розкриття предмету дослідження, наявність узагальнень, обсяг та якість опрацьованих інформаційних джерел, якість ілюстративного матеріалу	2

3	Структура та змістовна цінність супровідної презентації. Креативність та самостійність. Представлення та інтерактивність.	3
5	Оформлення презентації (стиль слайдів, колір, шрифт, оригінальність, наявність помилок)	2
	Разом	9

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5.Засоби діагностики результатів навчання

У відповідності з ОПП при оцінювання результатів навчання з дисципліни застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження з освітньої програми шляхом поетапного поточного контролю (залік).

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з цієї дисципліни є усні відповіді студентів на семінарських заняттях, виконання практичних завдань, письмове виконання завдань

самостійної роботи, доповідь з презентацією результатів індивідуального завдання.

Варіант індивідуального завдання:

Підготуйте проект з мультимедійною презентацією, в межах запропонованих тем.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Крос-культурні комунікації та їх роль у сучасному суспільстві. Основні категорії крос-культурної комунікації. Сутність, об'єкт і предмет крос-культурної комунікації. Аспекти крос-культурної комунікації. Становлення крос-культурної комунікації як науки. Утвердження крос-культурної комунікації в Україні та слов'янських країнах. Теорії міжкультурного спілкування Е. Холла, К. Клакхона – Ф. Стробека, Сепіра – Уорфа. Крос-культурна комунікація в системі наук. Нація, народ, етнос.

Тема 2. Освітні заклади у просторі крос-культурної комунікації. Крос-культурна компетентність. Історичний досвід крос-культурної комунікації в ЗВО. Інтернаціоналізація освіти. Поняття крос-культурної компетентності. Формування крос-культурної компетентності при вивченні іноземних мов в закладах освіти. Толерантність. Інтолерантність.

Тема 3. Проблеми крос-культурних контактів. Акультурація у крос-культурній комунікації. Культурний шок у засвоєнні чужої культури. Природа міжкультурних конфліктів та їх види. Конфлікт «свого-чужого». Стереотипи сприйняття в крос-культурній комунікації. Національні стереотипи. Прототип. Архетип. Національно-культурні символи.

Тема 4. Картини світу в крос-культурній комунікації. Картина світу як віддзеркалення свідомості. Мовна картина світу. Концептуальна картина світу. Чинники відмінностей між мовними і концептуальними картинами світу. Ціннісна картина світу. Національні цінності. Мінливість ціннісних концептів. Часова і просторова картини світу. Розподіл часу в різних культурах. Сприйняття часу в різних культурах. Простір у різних культурах.

Тема 5. Когнітивна база та прецедентні феномени. Структура когнітивної бази. Індивідуальний когнітивний простір. Культурний простір. Типи пресупозицій. Поняття прецедентності. Рівні прецедентності. Прецедентні феномени.

Тема 6. Вербальна репрезентація національних особливостей в крос-культурній комунікації. Сутність вербальної комунікації. Способи мовного вираження національної специфіки. Звуковий аспект мови. Лексика і фразеологія. Слово як одиниця міжмовного зіставлення. Значення і смисл слова крізь призму міжкультурної комунікації. Значеннєвість як ціннісна

ознака слова. Аспекти зіставлення лексики різних мов. Семантична відмінність слів у різних мовах. Лексична конотація в мовних культурах. Сутність лексичної конотації. Мовні конотації і порівняння. Конотації кольоропозначень. Конотації зоонімів. Конотації фітонімів. Міжмовні омоніми. Безеквівалентна лексика і фонові знання.

Тема 7. Невербальна репрезентація національних особливостей в крос-культурній комунікації. Сутність, основні види і функції невербальної комунікації. Мовчання як форма комунікації. Крос-культурні відмінності невербальних кодів комунікації. Мова тіла. Паралінгвальні засоби комунікації. Проксеміка.

Тема 8. Типи культур і крос-культурні стилі комунікації. Типи культур за контекстною спрямованістю. Типи культур за спрямованістю мети діяльності. Типи культур за дистанцією влади. Типи культур за ставленням до невизначеності. Типи культур за гендерною ознакою. Типологічні особливості української культури. Крос-культурні стилі комунікації. Міжкультурні особливості комунікативної поведінки. Комунікативні невдачі в міжкультурній комунікації.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Усього го	Денна форма				Усього	Заочна форма			
		у тому числі					у тому числі			
		Лекції	Практ.	Консульт	Самост.р		Лекції	Практ.	Консульт	Самост.р
Розділ 1. . Міжкультурна комунікація										
Тема 1. Крос-культурні комунікації та їх роль у сучасному суспільстві. Основні категорії крос-культурної комунікації.	19	4	2		13	18				18
Тема 2. Освітні заклади у просторі крос-культурної комунікації. Крос-культурна компетентність.	17	2	2		13	20	2			18
Тема 3. Проблеми крос-культурних контактів	19	2	4		13	19	2			17

Тема 4. Картини світу в крос-культурній комунікації	19	2	4		13	19		2		17
Тема 5. Когнітивна база та прецедентні феномени.	18	2	4		12	17				17
Тема 6. Вербальна репрезентація національних особливостей в крос-культурній комунікації.	20	4	4		12	19		2		17
Тема 7. Невербальна репрезентація національних особливостей в крос-культурній комунікації.	16	2	2		12	19			2	17
Тема 8. Типи культур і крос-культурні стилі комунікації.	22	2	6	2	12	19		2		17
Разом за Розділ 1	150	20	28	2	100	150	4	6	2	138

Теми лекційних занять Розділ 1

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Крос-культурні комунікації та їх роль у сучасному суспільстві. Основні категорії крос-культурної комунікації.	4	
2	Освітні заклади у просторі крос-культурної комунікації. Крос-культурна компетентність.	2	2
3	Проблеми крос-культурних контактів	2	2
4	Картини світу в крос-культурній комунікації	2	
5	Когнітивна база та прецедентні феномени.	2	
6	Вербальна репрезентація національних особливостей в крос-культурній комунікації.	4	

7	Невербальна репрезентація національних особливостей в крос-культурній комунікації.	2	
8	Типи культур і крос-культурні стилі комунікації.	2	
Разом		20	4

Теми практичних занять Розділ 1.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Крос-культурні комунікації та їх роль у сучасному суспільстві. Основні категорії крос-культурної комунікації.	2	
2	Освітні заклади у просторі крос-культурної комунікації. Крос-культурна компетентність.	2	
3	Проблеми крос-культурних контактів	4	
4	Картини світу в крос-культурній комунікації	4	2
5	Когнітивна база та прецедентні феномени.	4	
6	Вербальна репрезентація національних особливостей в крос-культурній комунікації.	4	2
7	Невербальна репрезентація національних особливостей в крос-культурній комунікації.	4	
8	Типи культур і крос-культурні стилі комунікації. Проект-презентація.	4	2
Разом		28	6

Самостійна робота Розділ 1.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Тема 1	Підготовка до занять, робота з конспектом та теоретичною літературою. Презентувати становлення міжкультурної комунікації як науки. Утвердження міжкультурної комунікації в Україні та слов'янських країнах. Проаналізувати основні теорії міжкультурного спілкування Е. Холла, К. Клакхона – Ф. Стробека, Сепіра – Уорфа. Визначити місце міжкультурної комунікації в системі наук. Письмове виконання завдання самостійної роботи до Теми №1	13	18
Тема 2	Підготовка до занять, робота з конспектом та теоретичною літературою. Письмове виконання завдання самостійної роботи до Теми №2	13	18
Тема 3	Підготовка до занять, робота з конспектом та теоретичною літературою. Письмове виконання завдання самостійної роботи до Теми №3	13	17

Тема 4	Підготовка до занять, робота з конспектом та теоретичною літературою. Письмове виконання завдання самостійної роботи до Теми №4	13	17
Тема 5	Підготовка до занять, робота з конспектом та теоретичною літературою. Письмове виконання завдання самостійної роботи до Теми №5	12	17
Тема 6	Підготовка до занять, робота з конспектом та теоретичною літературою. Письмове виконання завдання самостійної роботи до Теми №6	12	17
Тема 7	Підготовка до занять, робота з конспектом та теоретичною літературою. Письмове виконання завдання самостійної роботи до Теми №7	12	17
Тема 8	Підготовка до занять, робота з конспектом та теоретичною літературою. Підготовка проекту-презентації з актуальних проблем міжкультурної комунікації.	12	17
Разом		100	138

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич.. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
2. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К. : Довіра, 2007. – 205 с.
3. Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність / С. К. Богдан. – К. : Рідна мова, 1998. – 475 с.
4. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація. – К.: ВЦ «Академія», 2012. – 288 с.
- Почепцов Г. Г. Теория коммуникации / Г. Г. Почепцов. – Киев : Ваклер, 2001.– 656 с.
- 5.Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
6. А. Марлова, С. Лозинський, Л. Лозинська ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИУ СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ
<http://mir.dspu.edu.ua/article/view/216620/216635>
7. Л. В. Щетініна. СУТНІСТЬ КРОС-КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5537>
- 8.Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика : колективна монографія / за наук. ред. Н. Сизоненко. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 256 с
- 9.Міжнародний етикет та крос-культурна комунікація : конспект лекцій / укладач Ю. В. Кац. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 392 с.
10. English Language Teaching Forum, 2003, Volume 41, Number 4 Retrieved 5 January 2018 from:https://americanenglish.state.gov/files/ae/resource_files/03-41-4-a.pdf (Links to an external site.)Links to an external site.
- 11.Gudmanian A.G. Fundamental Theories of Intercultural Communication [Text] / Artur G. Gudmanian, Natalia S/ Borysenko. – К.: НАУ-ДРУК, 2010. – 72 с.
- 12.Gudykunst W.B. Cross-cultural and intercultural communication [Text] / William B. Gudykunst. – Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2003. – 312 p.
- 13.Jandt F.E. An Introduction to Intercultural Communication: Identifies in a Global Community [Text] / Fred E. Jandt. – 5th ed. – Thousand Oaks CA: Sage, 2007. – 444 p.
14. Hall E. Beyond Culture / E. Hall. – N. Y., L., 1990.
- 15.Hall E. Understanding Cultural Differences / E. Hall, M. Hall. – Yarmouth, 1990.
- 16.Hofstede G. Interkulturelle Zusammenarbeit. Kulturen – Organisationen Management / G. Hofstede. – Wiesbaden, 1993.
- 17.Jonach I. Interkulturelle Kommunikation / I. Jonach. – Mun-chen, 1998.
- 18.Purschel H. Intercultural communication / H. Purschel. – Frankfurt am Mein, 1994.

Додаткові:

- 1..Зимовець Р. Конфлікти та протести у постіндустріальному суспільстві (до питання про актуальність дослідницької парадигми Ю. Хабермаса) / Р. Зимовець // Філософська думка. – 2001. – № 3. – С. 93–114.
- 2.Козлова В. В. Міжкультурний аспект мовленнєвого впливу / В. В. Козлова // Молодий вчений. – №11(38). – Херсон, 2016. – С.202-205.
- 3.Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. – П.: Довкілля-К., 2011. – 844 с.
- 4.Kim Y.Y. Becoming Intercultural: An Integrative Theory of Communication and Cross-cultural Adaptation (Current Communication: An Advanced Text) [Text] / Young Y. Kim. – Thousand Oaks: Sage Publications, CA, 2000. – 336 p.
5. Samovar L.A. Communication between Cultures (Wadsworth Series in Communication Studies) [Text] / Larry A. Samovar, Richard E. Porter, Edwin R. McDaniel. – 6th ed. – London: Wadsworth Publishing, 2006. – 432 p
- 6.Ting-Toomey S. Communicating across Cultures [Text] / Stella Ting-Toomey. – New York, NY: The Guilford Press, 1999. – 310.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

<http://www.uni-hildesheim.de/interculturalfilm/index.php>

<http://www.absolutely-intercultural.com//>

<http://durrer-intercultural.blogspot.ru/>

<http://explore.tandfonline.com/snp/communication>

<http://www.intercultural.org.au/>

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)

Не має потреби